

mpc
METODICKO-PEDAGOGICKÉ CENTRUM

M VZDELÁVANÍM
PEDAGOGICKÝCH ZAMESTNANCOV
K INKLÚZII MARGINALIZOVANÝCH
RÓMSKYCH KOMUNIT

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

Kód ITMS: 26130130051

číslo zmluvy: OPV/24/2011

Metodicko – pedagogické centrum

Národný projekt

**VZDELÁVANÍM PEDAGOGICKÝCH ZAMESTNANCOV
K INKLÚZII MARGINALIZOVANÝCH RÓMSKYCH KOMUNIT**

Mgr. Peter Prezbruch

Geozošit III.

Vydavateľ: Metodicko-pedagogické centrum, Ševčenkova 11, 850 01
Bratislava

Autor UZ: Mgr. Peter Prezbruch

Kontakt na autora UZ: Základná škola, Ivana Krasku, Trebišov;
admin@zskrasku.tv

Názov: Geozošit III.

Rok vytvorenia: 2014

Oponentský posudok vypracoval: Mgr. Martin Gore

ISBN 978-80-565-0351-5

Tento učebný zdroj bol vytvorený z prostriedkov projektu Vzdelávaním pedagogických zamestnancov k inklúzii marginalizovaných rómskych komunít. Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov Európskej únie.

Text neprešiel štylistickou ani grafickou úpravou.

Obsah

1. Pohoria.....	4
2. Vodstvo na Zemi	7
3. Podnebné pásma	10
4. Prírodné bohatstvo	13
5. Činnosť človeka	15
6. Obyvateľstvo	16
7. Dediny, mestá, veľkomestá.....	19

1. Pohoria

Pohorie (iné názvy: **horské pásmo**, **horstvo**, **vrchy**, **pásmo vrchov**, zastarano *hory*) je podľa najjednoduchšej definície skupina vrchov, obklopená nížinou. Do pohoria pritom patrí celá časť krajiny presahujúca nížinu, teda nielen vrcholky, ale aj horské sedlá, údolia, plošiny menšieho rozsahu.

Pohoria vzájomne môžu byť oddelené horskými priesmykmi, tokom riek či inými výraznými útvarmi. Často je ale vymedzenie hranice pohoria konvenčné. Vo všeobecnom význame nemusí mať jedno pohorie jednotný geologický pôvod.

Typická pre horskú krajinu je tak vyššia nadmorská výška, ako aj veľké rozdiely vo výške medzi údoliami a vrcholkami. Hory sa najčastejšie rozdeľujú práve podľa nadmorskej výšky - pohoria s vyššou absolútnou nadmorskou výškou sa označujú ako veľhory, ktoré sa niekedy ešte ďalej delia na *stredné veľhory* a *vysoké veľhory*. Ako hranica veľhôr sa uvádzajú rôzne hodnoty, často napr. 2500 m n. m.

Najvyšším pohorím na Zemi podľa absolútnej nadmorskej výšky sú Himaláje so 14 najvyššími vrcholmi sveta presahujúcimi 8 000 m. (Wikipedia, 2014)

Obrázok 1 – Himaláje (Iujalota, 2012)

OSEMSMEROVKA

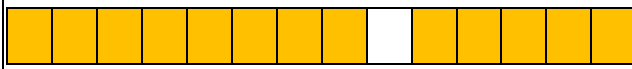
Úloha 2: Nájdi názvy 10 pohorí Slovenska:

Pieniny, Trábeč, Vtáčnik, Javorníky, Poľana, Čergov, Javorie, Branisko, Žiar

Pohorie JAVORIE hľadaj 2 krát.

B	E	P	T	R	Í	B	E	Č	A
R	I	Y	N	Ó	N	S	V	K	J
A	R	A	N	P	A	T	N	A	P
N	O	V	A	I	Á	K	V	A	O
I	V	R	P	Č	N	O	A	T	Ľ
S	A	Y	N	S	R	E	L	O	A
K	J	I	V	I	E	N	I	S	N
O	K	K	E	Ž	I	A	R	P	A
Y	K	Í	N	R	O	V	A	J	Ý
K	V	O	G	R	E	Č	R	A	S

Zostane 33 písmen, ktoré vytvoria 3
zemepisné názvy:

Obrázok 2 - Malé karpáty (Šereda, 2013)

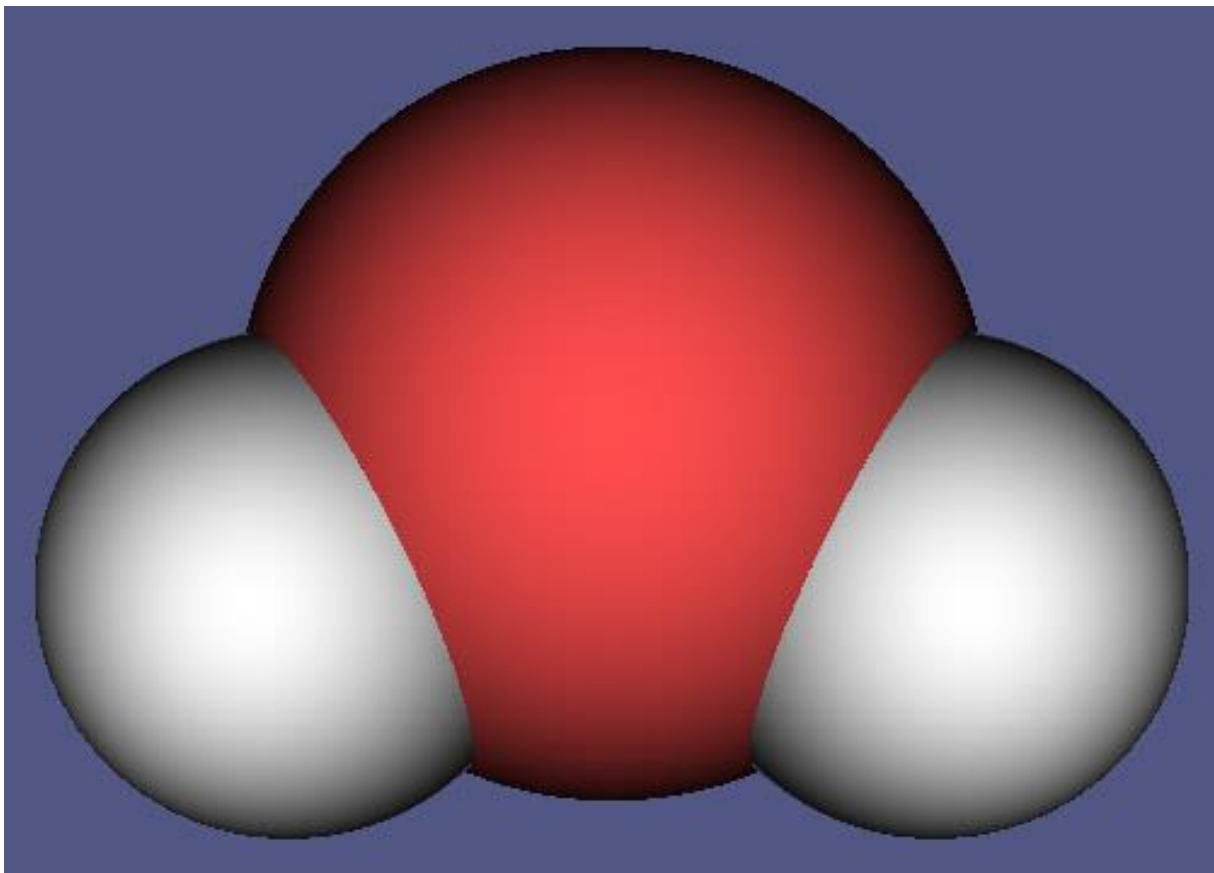
Riešenie: Panónska panva, Karpaty, Slovenský kras

2. Vodstvo na Zemi

Často hovoríme "**voda - znamená život**". Voda pokrýva takmer 71% celého zemského povrchu. Celkové množstvo vody na zemi vo všetkých formách sa odhaduje na 1.500 miliónov km³. Len 2,6% z celkového množstva vody je voda sladká. Z toho ide predovšetkým o vodu viazanú v ľadovcoch polárnych oblastí a hôr.

Iba 0,27% sladkej vody je vhodnej pre výrobu pitnej vody! (Trenčianska vodohospodárska spoločnosť)

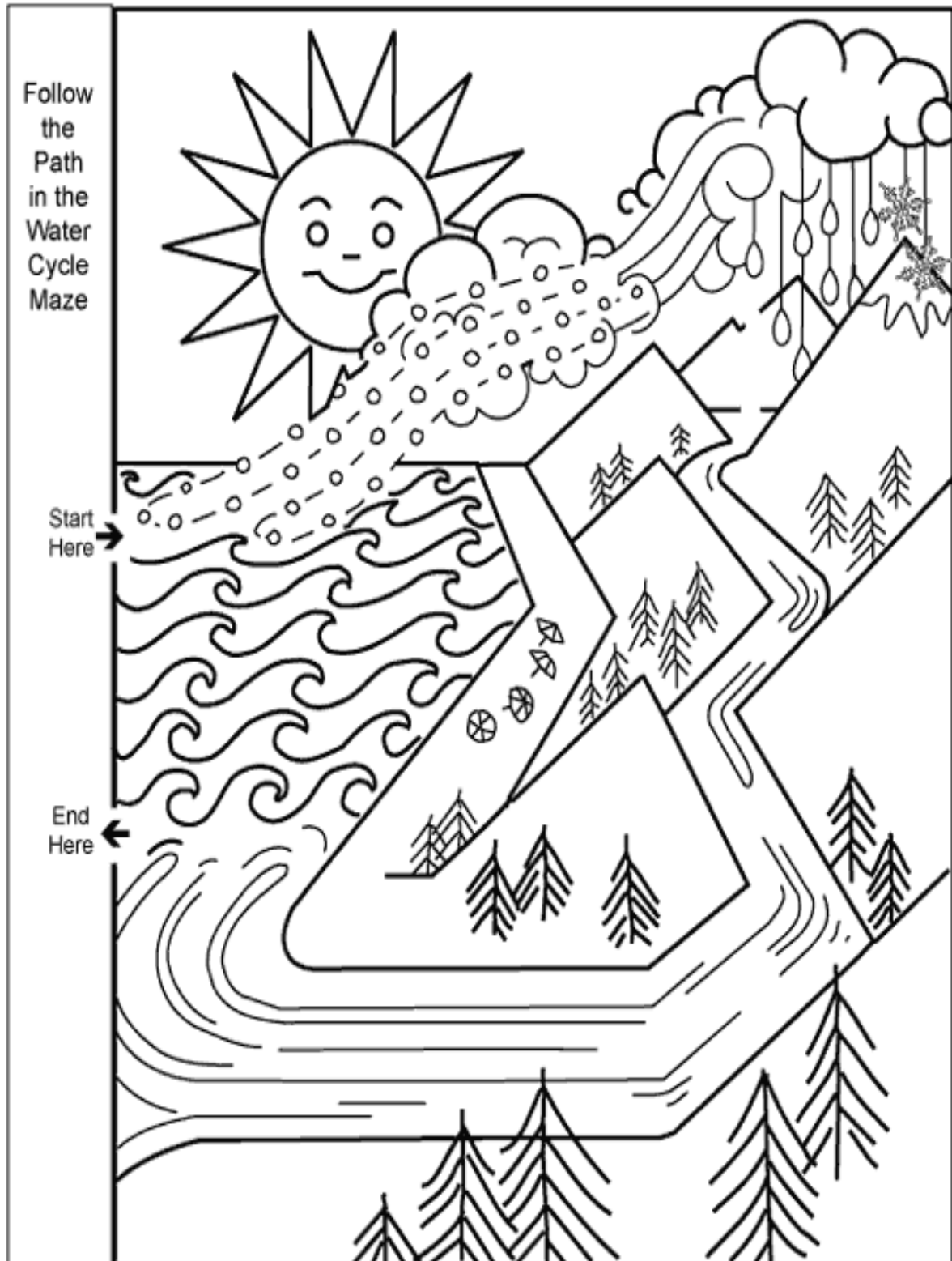
Voda je chemická zlúčenina vodíka a kyslíka. Je základnou podmienkou pre existenciu života na Zemi. Za normálnej teploty a tlaku je to bezfarebná, číra kvapalina bez zápachu a chuti. V prírode sa vyskytuje v troch skupenstvách: v pevnom (sneh, ľad), v kvapalnom (voda) a v plynnom (vodná para).

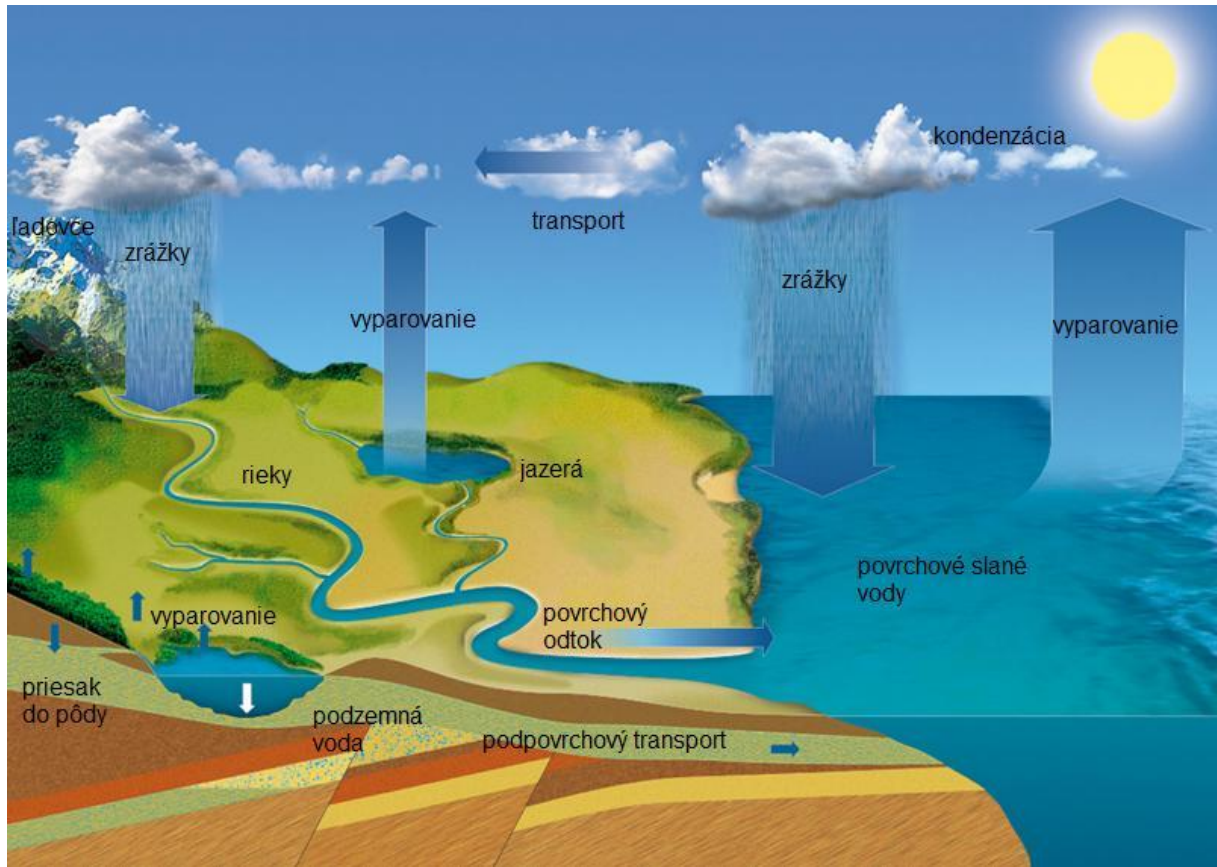

Obrázok 3 - Molekula vody

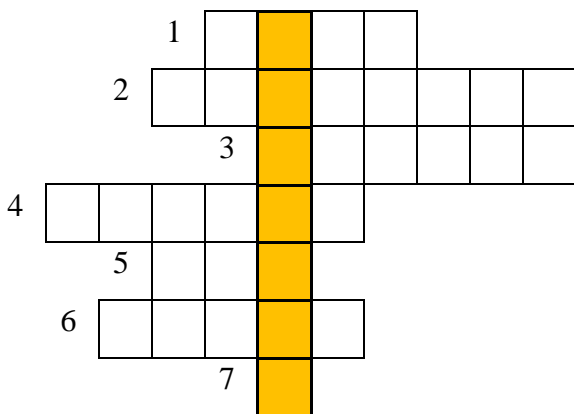
Je najrozšírenejšou látkou na Zemi. Je podstatnou zložkou biosféry a má popri pôde prvoradý význam pre zabezpečenie výživy ľudstva. (Wikipedia, 2014)

Úloha 1: Nasleduj vodu a jej kolobeh v prírode, začni v mieste označenom „Start“ a postupne obrázok vyfarbi až kým sa nedostaneš do cieľa.

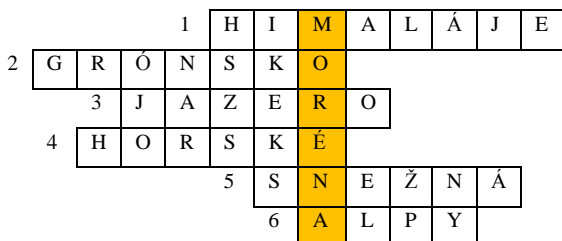

Úloha 2: Vyrieš nasledujúcu tajničku a vysvetli pojem, ktorý si dostal:

1. voda v ovzduší
2. tiesňava na Považí
3. tvar našej Zeme
4. miesto, kde voda vyviera na z.povrch
5. jedna z najdlhších riek sveta
6. riečna dolina vo vápencoch
7. písmeno, ktorého tvar majú riečne doliny

3. Podnebné pásma

Úloha 1: Doplňte chýbajúce písmená v texte:

Najväčší vplyv na podnebie Zeme má Z __ E __ S __ Á Š Í __ A. Pre pojem podnebie sa používa aj názov _ L _ M __. Na Zemi sa vyčleňujú 3 základné podnebné pásma , a to :

T __ P __ K __, _ I _ R _ E a S __ D __ É. U nás je podnebie M __ R _ E a preto sa tu striedajú štyri R _ Č __ obdobia.

Úloha 2: Z poprehadzovaných písmen vytvor správne slová. Začiatočné písmeno Ti pomôže.

S Č I O A <u>P</u> E	okamžitý stav ovzdušia
O I E <u>P</u> N B D E	dlhodobý stav ovzdušia
E E T Ó <u>M</u> I O O L G R A	veda skúmajúca počasie
Ý <u>G</u> S F L O K	teplý morský prúd

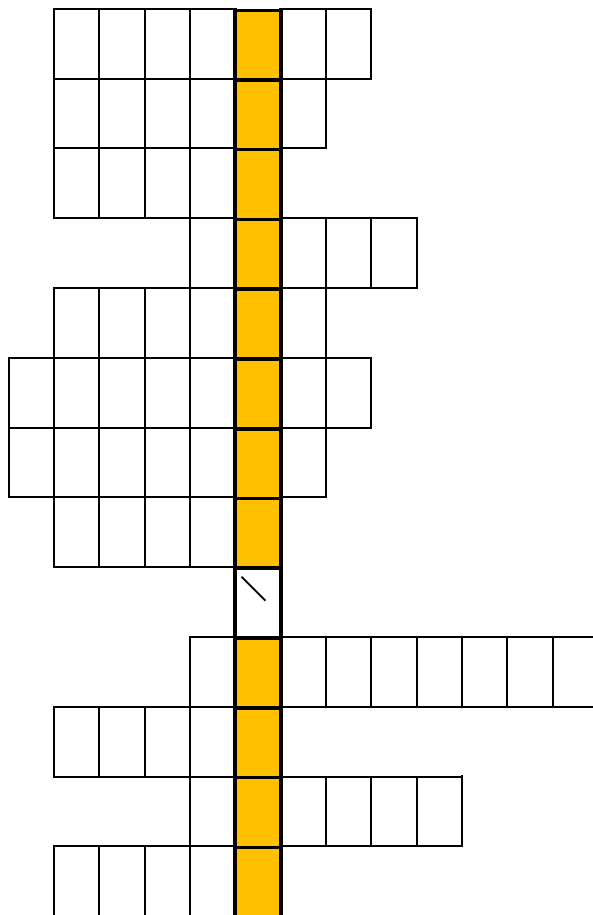
Úloha 3: V nasledujúcej osemsmierovke sa nachádza **11 pojmov** súvisiacich s podnebím. Nájdeš ich všetky ? Pomôžem Ti s tromi: morský prúd , podnebie, atmosféra

Nakoniec Ti zostane **16 písmen** , ktoré tvoria tajničku.

M	O	R	S	K	Ý	P	R	Ú	D	Z
O	A	R	É	F	S	O	M	T	A	R
M	O	N	Z	Ú	N	Č	C	E	O	Á
T	E	P	L	O	T	A	Á	T	P	Ž
N	S	K	E	J	E	S	E	Ň	A	K
P	O	D	N	E	B	I	E	P	S	Y
A	M	Í	L	K	V	E	O	D	Á	N
E	B	B	Ú	R	K	A	I	E	T	—

Tajnička : _____

Úloha 4: Vyrieš tú nasledujúcu tajničku a dostaneš pohorie v Amerike.

1. aktuálny stav ovzdušia
2. dážď, sneh i mrholenie
3. rastie v stepiach i savanách
4. podnebie inak
5. podnebné pásmo u nás
6. lesy s ihličnatými i listnatými stromami
7. charakteristika počasia
8. podnebné pásmo okolo rovníka
9. tajga je les
10. poskytujú ho lesy
11. stepi v severnej Amerike
12. stepi v južnej Amerike

Riešenie

1. zemepisná šírka, klíma, tropické, mierne, studené, mierne, ročné
2. počasia, podnebie, meteorológia, Golfský
3. Hľadané slová : klíma, teplota, zrážky, vietor, monzún, pasát, morský prúd, počasia, podnebie, jeseň, búrka

Tajnička : oceánske podnebie

4.

P	O	Č	A	S	I	E
Z	R	Á	Ž	K	Y	
T	R	Á	V	A		
			K	L	Í	M A

	M	I	E	R	N	E					
Z	M	I	E	Š	A	N	É				
T	E	P	L	O	T	A					
T	E	P	L	É							
				/							
			I	H	L	I	Ć	N	A	T	Ý
D	R	E	V	O							
			P	R	É	R	I	E			
P	A	M	P	Y							

4. Prírodné bohatstvo

Obnoviteľné zdroje energie efektívne využívajú prírodné zdroje ako slnečné žiarenie, vietor, dážď, morské vlny a geotermálne teplo, ktoré sú prirodzene obnovované. Technológie obnoviteľných zdrojov energie zahŕňajú slnečnú energiu, energiu vetra, energiu vody, biomasu a napokon v doprave biopalivá. (Wikipédia, 2014)

Neobnoviteľné zdroje energie sú zdroje energie, ktoré sú v čase a priestore z pohľadu dĺžky ľudského života a potrieb spoločnosti vyčerpatelné. Z pohľadu ich pôvodu ich môžeme rozdeliť na:

primárne zdroje energie – prírodné, ktoré sa z pohľadu ich chemického zloženia delia na dve skupiny: *organické* – kaustobiolity (uhlie, ropa, plyn, rašelina, bituminózne (asfaltické) piesky a bridlice) a *anorganické* – minerálne (uránová ruda)

zdroje energie – umelé sú napríklad produkty štiepnej reakcie v reaktoroch (^{235}U alebo ^{239}Pu vzniknuté z ^{238}U). Plyny z technologických procesov (svietiplyn, generátorový plyn syngas, kychtový plyn) a iné.

Z pohľadu konvenčnosti ich využívania ich môžeme rozdeliť na:

konvenčné zdroje energie predstavujú piliere svetovej energetiky z pohľadu výroby tepla, výroby elektrickej energie a zdroja energie pre dopravu. Konvenčné zdroje energie sú: uhlie, ropa, zemný plyn, urán.

nekonvenčné zdroje energie predstavujú doplnkový spôsob výroby energie, či už v energetike z pohľadu výroby tepla, výroby elektrickej energie, alebo zdroja energie pre dopravu. Nekonvenčné zdroje majú obvykle iba lokálny charakter, preto ich využívanie je viazané na blízkosť zdroja. Nekonvenčné zdroje energie sú: bituminózne bridlice, bituminózne piesky, rašelina a hydráty zemného plynu (Wikipédia, 2013)

Obrázok 4 - Drevo ako biomasa

HRA Áno/Nie so spolužiakmi si zahraj túto hru, kde na každú otázku je potrebné odpovedať buď ÁNO alebo NIE. Odpovede si zakry zošitom a na konci si svoje odpovede over a skontroluj.

1. Prírodné zdroje sú prírodné zložky krajiny, ktoré slúžia na uspokojenie potrieb človeka. Á
2. Človek vplýva na životné prostredie len priamo. N
3. Lovec a zberač ovplyvnili a menili krajinu. N
4. Roľník a pastier začali meniť prírodnú krajinu na umelú krajinu. Á
5. Človek pôsobí na ŽP, ale ŽP nepôsobí a nevplýva na človeka. N
6. V prírodnej krajine sú len prírodné zložky. Á
7. V kultúrnej krajine sú len umelé zložky. N
8. Zmeny krajiny sú pomalé a rýchle. Á
9. Človek mení krajinu tisíce rokov. Á
10. Zmeny v krajine sú vyvolané človekom a prírodou. Á
11. Prírodná krajina má polovicu umelých zložiek. N
12. Prírodná krajina je bez zásahov človeka. Á
13. Kultúrna krajina vznikla z prírodnej doplnením umelých zložiek krajiny. Á
14. Prírodné zložky sú iba v prírodnej krajine. N
15. Environmentalistika je veda hlavne o životnom, prostredí človeka. Á
16. Ekológia je veda, ktorá skúma životné prostredie rastlín a živočíchov. Á
17. ŽP – je krajina, v ktorej žijú a vykonávajú svoju činnosť živé organizmy. Á
18. Pre životné prostredie je najdôležitejší človek. Á
19. Ekológia a environmentalistika je rovnaká veda. N
20. Vplyvy človeka na ŽP sú priame a nepriame. Á
21. Priaznivé vplyvy človeka na prírodu sú pre prírodu škodlivé. N
22. Nepriaznivé vplyvy človeka na prírodu ju ohrozujú. Á
23. Prírodné zdroje sú prírodné zložky krajiny. Á
24. Nevyčerpatel'né zdroje krajiny sú neobnovitel'né. Á
25. Vyčerpatel'né zdroje krajiny sú už vyčizené. N

5. Činnosť človeka

Vplyvy človeka na okolité prostredie nie sú už väčšinou lokálneho (miestneho) rázu, ale nadobudli globálny, celosvetový charakter. Zrýchlilo sa čerpanie a využívanie prírodných zdrojov, rozmiestňovanie rôznych ľudských výtvorov a výrobkov v prostredí a hromadenie najrôznejších odpadov. V súvislosti s celkovou chemizáciou prostredia sa do prírody dostávajú látky nezapadajúce do ustálených biogeochemických cyklov.

Pokiaľ boli ľudské činnosti v súlade s ekologickými zákonitosťami, vznikala kultúrna krajina s produktívnymi ekosystémami, v ktorých sa ustálila nová ekologická rovnováha.

Životným prostredím človeka rozumieme všetko, s čím človek (jedinec, spoločenská skupina alebo celé ľudstvo) je alebo môže byť v relatívne bezprostrednom vzájomnom vzťahu.

Súčasný problém vzťahu človeka a jeho životného prostredia sú logickým dôsledkom doterajšieho nerovnomerného vývoja ľudskej populácie a jej prístupu k využívaniu a ovplyvňovaniu prírody. (Mgr. Peter Pančík, 2014)

6. Obyvateľstvo

Približne **polovica svetového obyvateľstva obýva 5% plochy súše**

30% plochy súše tvorí **anekumena** (neosídlené a nevyužívané časti Zeme – polárne oblasti, púšte, vysokohorské oblasti)

43% plochy súše tvorí **ekumena** (človekom osídlené a hospodársky využívané časti Zeme)

Najľudnatejším štátom sveta je **Čína** s viac ako **1,3 miliardami obyv.** Na Zemi je okrem Číny už len jeden **štát s viac ako 1 mld obyv. - India**. Predpokladá sa, že za cca 20 rokov práve India vystrieda na prvom mieste v rebríčku najľudnatejších štátov sveta Čínu, keďže má vyšší prirodzený prírastok obyv. ako Čína, ktorej počet obyv. sa už ustálil a ďalej nerastie. Zastavenie rastu populácie Číny bolo spôsobené zásahmi čínskej vlády tzv. **politikou jedného dieťaťa**. Čína a India sú na prvých dvoch miestach neohrozene, keďže **tretí najľudnatejší štát sveta USA** má priepastne menej obyv. - **okolo 320 miliónov**. Všetkých 10 najľudnatejších štátov sveta má nad 100 mil. obyv., pričom až 6 z nich sa nachádza v Ázii. (Farárik, 2013)

Úloha 1: Vytvor z nasledujúcich slabík názvy 3 najpočetnejších národov vo svete :

ČÍ	TAN	DUS
RU	ŇA	HIN
NIA	SI	CI

.....

Úloha 2: Z nasledujúcich pojmov o rasách vytvor správne trojice:

biela, žltá, čierna, europoidná, ekvatoriálna, mongoloidná, Európa, Afrika, Ázia

Trojice: 1.

2.

3.

Úloha 3: Poprehadzované písmenká tvoria názvy svetových náboženstiev. Zisti ich:

REAKŤNSSVOT –

SMIAL –

DMJAUZUSI –

MUDBHZUSI –

ZIHNDISUUM –

Pomôcka: Začiatočné písmeno je podčiarknuté.

Úloha 4: Poznáš názvy miešancov ? Vytvor správne dvojice:

mulat

mestic

zambo

černoch a indián

černoch a beloch

beloch a indián

Úloha 4: Rozhodni o pravdivosti nasledujúcich výrokov .Správnu odpoveď zakrúžkuj.

a) Na dorozumievanie ľudí vo svete sa najviac používa angličtina.	áno	nie
b) Náboženstvom Židov je budhizmus.	áno	nie
c) Najrozšírenejším náboženstvom vo svete je kresťanstvo.	áno	nie
d) V Izraeli je rozšírený hlavne judaizmus.	áno	nie

/riešenie/

1. Číňania, Rusi, Hindustanci

2. biela-europoidná- Európa

čierna-negroidná-Afrika

žltá-mongoloidná-Ázia

3.kresťanstvo, islam, judaizmus, budhizmus, hinduizmus

4. mulat – černochoch a beloch, mestic – beloch a indián, zambo – černochoch a indián

5. áno, nie, áno, áno

7. Dediny, mestá, veľkomestá

Úloha 1: Správne doplň do textu názvy sídel podľa počtu obyvateľov.

- a) Do 5 000 obyvateľov
- b) Od 5 000 do 100 000 obyvateľov
- c) Od 100 000 do 1 000 000 obyvateľov
- d) Nad 1 000 000 obyvateľov

Úloha 2: Na základe poznatkov z dejepisu napíš čo najviac materiálov, ktoré človek využíval na stavbu svojich obydlí.

.....

.....

.....

Úloha 3: Do tabuľky popíš výhody a nevýhody miest a dedín.

Mestá		Dediny	
Výhody	nevýhody	výhody	nevýhody

Úloha 1: Správne zorad' dvojice v stĺpcoch.

Bratislava	Najstaršie slovenské mesto
Tokio	Najmenšie mesto Slovenska
Modrý Kameň	Najväčšie mesto Slovenska
Trnava	Naiväčšie mesto Sveta

Úloha 5: K obrázku prirad' názov typických obydlí v rôznych častiach našej Zeme. Zisti na internete kde ich môžeme vidieť.

JURTA, TÍPÍ, IGLU, JAZERNÉ DOMY, DOMY NA RIEKE, DOMY NA STROME

Bibliografia

Farárik, P. (2013). *Geoška*. Cit. 2014. Dostupné na Internete: www.geoska.sk:
<http://www.geoska.sk/news/humanna-geografia-obyvatelstvo-i-/>

lujzalota. (8. marec 2012). Himaláje.

Mgr. Peter Pančík, P. (2014). *Biopedia*. Cit. 2014. Dostupné na Internete: www.biopedia.sk:
<http://www.biopedia.sk/?cat=ekologia&file=clovek>

Šereda, T. (2013). *TT studio*. Cit. 2014. Dostupné na Internete: www.ttstudio.sk:
http://www.ttstudio.sk/image.php?id_foto=1629&hledej

Trenčianska vodohospodárska spoločnosť, a. (dátum neznámy). *TVS*. Cit. 2014. Dostupné na Internete: www.tvs.sk: <http://www.tvs.sk/voda-na-zemi>

Wikipédia. (15. marec 2013). Cit. 2014. Dostupné na Internete: sk.wikipedia.org:
http://sk.wikipedia.org/wiki/Neobnovite%C4%BEn%C3%BD_zdroj_energie

Wikipedia. (30. 01 2014). Cit. 2014. Dostupné na Internete: sk.wikipedia.org:
<http://sk.wikipedia.org/wiki/Pohorie>

Wikipedia. (12. apríl 2014). Dostupné na Internete: sk.wikipedia.org:
<http://sk.wikipedia.org/wiki/Voda>

Wikipédia. (8. február 2014). Cit. 2014. Dostupné na Internete: sk.wikipedia.org:
http://sk.wikipedia.org/wiki/Obnovite%C4%BEn%C3%BD_zdroj_energie